

LA DIPLOMÀTICA PERIODÍSTICA, VESSANT OBLIDAT EN ELS PLANS SOBRE PATRIMONI DOCUMENTAL DE LA COMUNICACIÓ

JOSEP MARIA CASASÚS I GURI

La diplomàtica és la ciència que té per objecte l'estudi dels textos, en llurs caràcters externs i interns, per tal de fixar-ne l'autenticitat, tant pel que fa a la identificació de l'autor, com pel que fa a l'establiment de les diverses versions del text, de les seves vicissituds i de les seves característiques.

D'acord amb aquesta definició general, la diplomàtica periodística, en particular, és la disciplina que s'ocupa de projectar, de sistematitzar i de desplegar l'examen dels textos periodístics incorporats als diversos mitjans (premsa, ràdio, cinema, televisió, vídeo, teletext) per tal d'establir la seva història externa (des de l'esborrany fins a la versió recepcional), per tal de determinar la versió original que cal atribuir a l'autor i per tal d'esclarir les addicions, les supressions, els errors, les interpolacions o les censures.

Hi ha dos fenòmens, si més no, que han convertit la diplomàtica periodística en una diplomàtica molt específica.

El primer d'ells és la naturalesa col·lectiva que presenta molt sovint la composició del text periodístic, sobretot quan arriba de fora de la redacció, però també quan ha estat elaborat a la seu del mitjà de comunicació. Les diverses funcions i fases del complex procés de preparació, redacció, transmissió, revisió, ampliació/reducció, edició, titulació i contextualització dels missatges col·lectivitzen o relativitzen l'autoria individual del document, fins a l'extrem de desvirtuar, en molts casos, el propòsit original de l'escrit.

El segon fenomen és la censura, tant l'externa al mitjà com la interna. És cert que aquest tret té un caràcter més excepcional, però ha aparegut històricament molt vinculat, dissortadament, a l'exercici del periodisme.

La diplomàtica, periodística, dirigida a escorcollar les diverses versions d'un text, esdevé decisiva, doncs, en els moderns estudis de periodística.

Els treballs en aquesta disciplina solen desembocar, d'antuvi, en la determinació de l'anomenat *text diplomàtic*.

Segons el professor nord-americà William Braasch Watson,¹ el text diplomàtic, en periodística, és aquella versió d'una peça d'autor que hom considera més vàlida després d'haver-la sotmès a les successives anàlisis comparades que preceptua aquest mètode de recerca.

Hi ha una fase més avançada en aquesta mena d'estudis: la fase que es materializa en l'*edició crítica i diplomàtica* de l'obra analitzada.

Tenim una mostra benrepresentativa de tots aquests procediments: el treball que Watson va publicar l'any 1988 sobre les cròniques de guerra que Ernest Hemingway va enviar des de Catalunya i des d'Espanya durant els anys 1937 i 1938.

En el Centre de Recerca en Humanitats de la Universitat d'Austin (Texas), Watson va establir que aquestes cròniques de la Guerra Civil espanyola, enviades per Ernest Hemingway, tenien set versions: 1a) les notes de bloc preses al front; 2a) el primer manuscrit d'autor; 3a) l'escrit mecanogràfic destinat a l'oficina de transmissions; 4a) la forma, molt abreujada, per al cablegrama; 5a) el text reconstruït pel redactor de l'agència receptora; 6a) la versió corregida que era enviada als clients de l'agència, i 7a) la versió publicada pels diaris, rescrita sovint pel redactor de taula.

Hi ha aplicacions més simples de la diplomàtica, tanmateix. Per exemple, les dirigides a determinar el procés de composició que segueix un autor. És molt necessari de fer-ho en els estudis d'articulística. Tenen, fins i tot, una funció docent. L'estudiant pot observar com treballen els grans articulistes. Hauríem de saber amb quines notes o amb quins esquemes treballaven Josep Pla o Carles Soldevila, posem per cas. Com organitzaven les seves fonts, les seves notes, la seva documentació o la seva biblioteca. Hauríem de veure els seus esborranys i els manuscrits.

1. WATSON, William Braasch. «Hemingway's Spanish Civil War Dispatches». *The Hemingway Review* [Ohio Northern University], VII (estiu 1988), núm. 2.

Ara, d'altra banda, s'han de conservar els disquets, amb els guions àudio-visuals i els textos per la premsa o la telemàtica. Bo i incloent en aquesta necessitat les versions intermedies, sempre que sigui possible.

Aquestes necessitats de la diplomàtica periodística catalana es troben, però, molt desateses. Cal fer una crida en favor de l'ordenació, la catalogació i la conservació d'aquesta part del patrimoni de la comunicació, totalment bandejat dels grans plans i projectes en aquesta matèria. S'ha malmès ja bona part d'aquest patrimoni. Els diaris i les emissores de ràdio i televisió han eliminat els papers: després de passar pels tallers o de ser emesos. Les mateixes famílies dels autors no han sabut conservar els materials de treball. És un tret negatiu que ens diferencia, sense anar més lluny, de Nord-amèrica. Hom considera, aquí, que els documents periodístics no tenen valor.

Cal incloure, doncs, la diplomàtica periodística en la definició i l'abast del concepte de patrimoni i documental de la comunicació.

Demano que així sia.